

BUIITEN

28^E JAARGANG N^O. 3

ZATERDAG 20 JANUARI 1934

Foto naar de natuur K. Gerhard

REINAERT IS GESCHROKKEN
(BIJ HET ARTIKEL „VAN DEN VOS REINAERDE“)

liefdesdrift bezeten is of ten einde raad van den honger, stort hij zich in gevaren. Die schuwheid leggen ze ook in gevangenstaat niet gauw af. In dierentuinen is het soms zielig hun angst te zien als je wat dicht bij hun hok komt, waar ze nergens een goed heenkomen kunnen zoeken. Daar staat echter tegenover, dat het ook mogelijk is jonge vossen geheel als honden op te kweken en als loslopend huisdier te houden. ☼ Wanneer wij nu overwegen, dat die schuwheid en dat „hondenverstand” eigendom zijn van een dier, dat het grootste deel van het jaar een echt vagebondenbestaan voert, behoeft het ons niet te verwonderen, dat hij tot nu toe zoo goed aan alle vervolgingen heeft weten te ontkomen. Een vagebondenbestaan, ja, want een vos „woont” niet in zijn hol, evenmin als een vogel in zijn nest. In jonge denboschjes, dicht kreupelhout en andere dichtbegroeide plaatsen heeft hij zijn telkens wisselend leger, dat slechts aan twee eischen: verborgenheid en droogte, behoeft te voldoen. Stelt hij aan zijn verblijf geen hoge eischen, ook op het gebied van proviandeering is het vossenbestaan allerminst zorgelijk. Het heele jaar door is zijn tafeltje gedekt: alles wat maar dierlijk leven is, van de vliegen af, die zijn middagslaapje komen storen, tot de jonge ree en de kalkoenen van de naaste boerderij zijn welkom. Maar zijn hoofdgerecht vormen natuurlijk, zooals van al onze roofdieren, de muizen. Die zijn altijd en overal in groote hoeveelheden aanwezig en gemakkelijk te vangen. En dan zijn er de konijnen, die zich in verschillende streken van ons land ook schrikbarend vermeerderd hebben. De boschbouwer en de landbouwer behoorden onzen vriend dus hoog in eere te houden. Met den eerste gaat het trouwens ook al aardig den goeden weg op. De boer kan het hem echter maar niet vergeven, dat hij eens, toen de met het insluiten van het pluimvee belaste gediensstige haar plicht verzuimd had, van zijn dozijn jonge kalkoenen er elf heeft doodgebeten en bij een andere gelegenheid zijn bekroonden leghornhaan heeft weggehaald. ☼ Is de boer hem al weinig vriendelijk gezind en bereid hem overal waar hij de kans krijgt, uit den weg te ruimen, de jacht-opziener beschouwt hem als zijn ergsten vijand en trekt er onvermoeid op uit om den gehaten concurrent op te sporen. Het is een van zijn liefste wenschen, eindelijk eens wraak te kunnen nemen voor de twee dozijn jonge hazen, waarvan hij de overblijfsels van den zomer in de buurt van het net even te laat ontdekte vossenhol heeft gevonden. Maar al zijn moeite is tevergeefs; den eenigen keer, dat hij hem had kunnen neerleggen, liep hij met een zak aardappels in plaats van een geweer op zijn schouder en de andere keeren zorgde de schelm er wel voor, buiten schot te blijven. Maar, „wacht maar vriendje”, denkt hij, „we zijn er nu wel achter waar je gewoonlijk uithangt en met de groote drijfjacht van de volgende week zullen wij je wel krijgen”. Nu, de groote dag komt, de jagers hebben hun posten betrokken en de drijvers trekken het bosch in. Maar wat er ook onder schot komt, geen vos. Onder een paar jonge Douglasdennen, midden op een open plek in het bosch, heeft hij het lawaai van de drijvers op een armslengte langs zich laten gaan en draaft nu in precies de tegenovergestelde richting naar een plekje waar nogal eens voer voor de fazanten wordt gestrooid. . . . ☼ Nu hij dit laatste hevige gevaar goed en wel ontkomen is, is zijn huid voor de eerstkomende maanden ook wel veilig. Hij maakt anders nog wel een paar kleine avonturen door. Zoo vindt hij op een goeden dag op een massa dorre bladeren een verleidelijk hoopje hokkingkoppen, maar waar toch iets vreemds aan is. In plaats van aan zijn eerste opwelling gehoor te geven en ze dadelijk te verslinden, gaat hij er eerst eens op hondenmanier, met zijn staart om zijn pooten gekruld, naar zitten kijken. Dan draait hij er nog eens een paar maal omheen, aldoor probeerend die vreemde lucht, die er om heen hangt en die hij eigenlijk niet thuis kan brengen, op te vangen. En het eind van het liedje is, dat hij het een vreemd en beangstigend geval gaat vinden en er op een draffe van door gaat, zonder het verraderlijke ijzer betreden te hebben. ☼ Als de winter flink doorzet, krijgt hij pas recht een heerenleventje. De hazen en konijnen worden slap en zorgeloos van den honger en kou en loopen hem bijna regelrecht in den bek. Gisteren zat er aan den kant van een bevroren poeltje een reiger, wien een baldadige jager een vleugel kapot had geschoten. Daar ging hij zonder veel complimenten regelrecht op af, maar dat was hem bijna heel slecht bekommen. Want op het oogenblik, dat hij hem wou beetpakken, deed de reiger, die nog over meer fut beschikte dan op het eerste gezicht wel leek, een vinnigen uitval, die hem op een haar na zijn linkeroog had gekost.

Maar het pleit was daarna toch gauw beslecht, alleen viel de uitgehongerde oude vogel erg tegen. Met een in het ijs vastgevroren eend kon hij zich daarna echter weer schadeloos stellen! ☼ Eind Januari is hij dan ook beter doorvoed dan in eenigen anderen tijd van het jaar, hij loopt om zoo te zeggen van levenskracht over en dat mag ook wel, want in dezen tijd kruipt de onrust in zijn bloed, die den paartijd inluidt. Hij gaat nu op zoek naar een wijfje. Lang behoeft dat niet te duren, want in deze streek zijn de vossen verre van zeldzaam en reeds in den tweeden nacht dat hij, geen honger voelend, de buurt afdraaft, stoot hij op een wijfjesvos, die met twee mannetjes achter zich aan, precies als de honden in onze plantsoenen, in een kringetje rondloopt. Onmiddellijk sluit hij er zich bij aan en zoo rent het viertal de rest van den nacht het heele gebied rond, totdat tegen den morgen het wijfje met een of meer van haar aanbidders in het hol afdaalt, dat zij zich voor dit seizoen heeft uit gekozen. Veel animositeit bestaat er niet tussehen de mannetjes, daar is trouwens ook geen reden voor, zij komen toch wel aan de beurt. Nacht na nacht gaat dat zoo door en verstoren ze de rust met hun wan-klinkend gekef. ☼ Na een maand of twee komen dan de donker grauwbroune jongen ter wereld. Het merkwaardige van het geval is, dat het heele gezin, dat nu ontstaan is, niet in een eigen huis woont, maar en pension is, en wel bij Grimbert, de das. De vos graaft niet dan in den uitersten nood zelf een hol, maar zoekt gewoonlijk net zoo lang tot hij, of liever zij, er een kant en klaar vindt. Gewoonlijk is dat dan een dassenhol, maar soms ook een bijzonder groot konijnenhol. Dat laatste wordt dan natuurlijk oogenblikkelijk verlaten of leeggegeten, maar de das blijft soms heel rustig waar hij is. Dikwijls wordt de zaak zoo voorgesteld alsof die arme das het slachtoffer wordt van den sluwen indringer en smadelijk wordt verdreven. Nu, fysiek is hij daar ruimschoots tegen opgewassen en of hij zich nu wel zoo veel aantrekt van den walgelijken stank, die zoo'n vossenhuishouden mettertijd gaat verspreiden, waag ik ook te betwijfelen. Maar prettig schijnt hij het toch niet te vinden en zoo ruimt hij dan veelal het veld. Een doodenkele maal schijnt hij echter zijn huisrecht te handhaven en dan wordt de vos zonder veel complimenten opgegeten! ☼ De verschillende vaders van het gezin trekken zich van hun familie niets meer aan en gaan weer lustig op de jacht om hun eigen buikje op peil te houden. De vossenmoeder wordt daarentegen met den dag magerder, zoo'n half dozijn jongen zuigt heel wat af op een dag en zij heeft maar nauwelijks tijd om af en toe zelf een hapje eten op te scharrelen. Ten slotte is ze vel over been, maar dan zijn de jonge vosjes en speciaal hun tandjes, ook al wel zoo ver, dat ze gespeend kunnen worden. De moeder vervalt nu in een paroxysme van jachtwoede, want dat jonge goed kan heel wat op en zelf moet ze nu toch ook weer eens een beetje aankomen. Het is maar jammer, dat deze periode net valt in een tijd, dat er veel jonge hazen zijn en heel wat vogels zitten te broeden of al jongen hebben. Voor de vos met jongen is niets levends veilig. Alles wat zij machtig kan worden, wordt buit verklaard en meegenomen, meestal veel meer dan de jongen op kunnen. Het hol begint dan ook een verpestenden stank te verspreiden. Ten eerste hebben vossen al een sterke eigen lucht en dan komt daar nu nog bij de stank van al die resten van hazen, konijnen, muizen, jonge vogels enz. Al die overblijfsels bij elkaar, die in de onmiddellijke omgeving van het hol verspreid liggen, vormen een heele acte van beschuldiging! Wanneer in dit stadium de moeder een ongeluk krijgt, schijnt er wel eens een mannetje voor in te vallen en de voedselvoorziening verder op zich te nemen. ☼ Als de jongen eenmaal aan die substantieele gerechten toe zijn, nemen zij er ook al gauw geen genoegen meer mee in het donkere hol te vertoeven, maar komen dagelijks in de open lucht ravotten en hun jachtalenten oefenen op de vele kevers en vliegen, die van hun tafelresten leven. Ze beginnen nu ook geluid te geven en als hun moeder te lang wegblijft, geven zij luidruchtig hun ongenoegen te kennen. Mij dunkt, dat moet voor die vos toch wel een bron van ergernis en angst zijn. Al haar pogingen om verborgen en onopgemerkt te blijven worden er door verijdeld en meestal neemt zij dan ook alras het verstandige besluit om het oude hol te verlaten en elders een nieuwe, tijdelijke schuilplaats te zoeken, die op haar beurt weer voor een andere wordt verlaten, net zoo lang tot de jonge vosjes voldoende mans zijn om op hun eigen beenen te staan en huns weegs te gaan.

(Slot op bladz. 35)

en groente verbouwen! ☒ De oudere veenderijen zijn ook begonnen in gebieden waar de ondergrond zandig was. Dan loonde het niet om den plas weer droog te maken. De meeste van onze Hollandsche meren en plassen zijn zulke uitgebaggerde, niet weer droog gemaakte veenderijen. Heel duidelijk is dit nog in de Loosdrechtsche plassen, waar de oude veenwallen als legakkers en eilandjes zijn blijven staan, welke thans zoo gezocht zijn voor kampeerplaatsen en voor het optrekken van houten zomerhuisjes. Ook het Naardermeer is een uitgeveende, drooggemaakte en daarna weer ondergelopen plas. ☒ Vroeger baggerde men eenvoudig de bovenste lagen met een „beugel”, thans geschiedt dit bedrijf machinaal. Een raam van $\pm 9 \text{ m}^2$ oppervlakte wordt vertikaal in het veen geduwd, zoodat een schijf van dezelfde grootte daaruit wordt gesneden. Deze wordt omhoog geheschen, zoodat men een kort moment een prachtig overzicht krijgt van de verschillende veenlagen, die anders onder het water verborgen zitten. Het slappe materiaal valt echter spoedig in elkaar, waarna het in een op het land aanwezige, door planken afgeschutte bak wordt gestort en door elkaar wordt gemengd. Hier moet het veen, dat als een natte pap vol water zit, een tijd uitlekken en drogen. Vervolgens wordt het aangestampt, (het bekende turftrappen), goed glad gerold, en daarna worden er met een lat, waarop spijkers, die precies op een afstand van een turf-breedte van elkaar zitten, ruiten getrokken, die de omtrekken van de later af te steken turf vormen. ☒ Nu kan de turf gestoken worden, waarna ze los op elkaar wordt gestapeld en gedurende den geheelen zomer moet drogen. Om te zorgen, dat alle turf goed droog wordt, geschiedt het baggerwerk alléén van 21 Maart tot 21 Juni. Zou men daarna nog door-

gaan, dan zou de later verkregen turf niet meer bruikbaar zijn voor den winter. De aldus verkregen turf is „korte”, harde turf, die in het Westen des lands in de lage gebieden wordt geproduceerd. De „lange” turf, die van de hooge gronden komt,

wordt niet gebaggerd, doch gestoken. Bij deze afgraving ontstaan ook niet de diepe veenplassen, de turf wordt niet uit het water getrokken zooals in Holland. (Slot volgt)

Ontvangen Boek. Van J. B. Wolters Uitg.-Mij te Groningen ontvingen wij ter aankondiging: J. H. ten Hoor en H. Heidinga, Mijn Natuuralbum, met platen van P. Sennema (f 0.50), een uitgave, bijzonder geschikt voor de Scholen met den Bijbel.

Foto C. J. Steinbergh

IN DEN OSDORPER BENEDENPOLDER BIJ HALFWEG

WINTERBOUQUETTEN

DOOR L. SPRUIT

ALS vaasvulling in de wintermaanden zijn de droge bouquetten werkelijk ongeëvenaard. Men denke nu niet aan de saaie ouderwetsche Macquart-pluimen, stofnesten van belang. En ook de „duikelaars” of „sigaren” vinden in de meeste der moderne winterbouquetten geen plaats meer. Wij stellen die tegenwoordig heel anders samen, dan onze grootmoeders deden. ☒ Allereerst hebben we de besdragende heesters uit tuin en duin: om de twee

bekendste te noemen: Coto-neaster en Duindoorn, resp. met felroode en oranje bessen. Dan zijn er aardige dingen te maken met Kardinaalsmutsjes (*Evonymus europaeus*), rozenbottels, hulst, sneeuw-bessen en wat niet al. Wie fantasie heeft (en

buiten woont), kan heel veel afwisseling brengen in de vaasvullingen gedurende den winter. ☒ Maar de stadsmenschen? en zij, die niet na een paar weken of een maand hun bouquetten willen weggooien, omdat de takken verdroogd, de besjes afgevallen zijn? Er moeten toch ook bouquetten bestaan, die langer duren dan die zóó uit de natuur gehaalde takjes, en toch mooi en even duurzaam als de onsterfelijke

Macquartbouquetten die — o schrik — met glans drie voor-en najaarsschoonmaken plachten te overleven! ☒ Die moderne winterbouquetten bestaan ook. Men kan ze samenstellen uit grassen, bloemen of vruchten. Om met de grassen te beginnen: het allerbeste leenen zich hiertoe *Lagurus ovatus* (Hazestaartje), *Briza maxima* (Groot Suddergras) en *Agrostis nebulosa*. Het Hazestaartje is een gras dat met donzige pluimpjes op fijne stengels bloeit. *Briza maxima* heeft helderbruine, schubachtige bloemaren, die aan fijne stengels van den hoofdtak neerhangen en bij de geringste aanraking trillen. *Agrostis tenslotte* is heel fijn van bouw, de aartjes en stengels zijn op zichzelf nauwelijks op te merken, maar eenige planten bijéén vormen een fijn-doorzichtigen sluier van bruin-

HET ROLLEN, VERDEELEN EN STEKEN VAN DEN BAGGER

Foto C. J. Steinbergh

HET OPSTAPELEN VAN BAGGERTURF

Foto van Tubergen

HELICHRYSUM MONSTROSUM (STROOBLOEM)

rose kleur. ☼ Wanneer de bloemaren volwassen zijn, snijden we de stengels op een warmen dag af, hangen alles onderste boven te drogen op een warme en droge plaats en zorgen dat er geen schimmel bij komt. Is alles volkomen ritsel-droog en zijn alle verdorde bijkomstigheden verwijderd, dan kunnen we van die Siergrassen, alleen of met andere droge dingen gecombineerd, den heelen winter door en desnoods nog langer plezier hebben. ☼ Wat de Stroobloemen aangaat, de allermooiste zijn toch wel de Helichrysums (zie foto). Zij komen in alle kleuren, geel, oranje, bruin en warmrood voor en worden eveneens in vollen bloei afgesneden en als de Siergrassen behandeld. Mooi is ook Statice, voorkomend in blauw, geel, rose of wit, al naar de soort. Men ziet ze tegenwoordig veel langs de huizen gevent; het zijn lange stengels met eigenaardig geplaatste bloemen, ongeveer op de wijze van Freesia's aan den van boven plat neergebogen stengel bevestigd. Rhodanthe is een veel kleiner en fijner bloem, met korter stengels dan Helichrysum. De kleuren zijn rose met bruin of effen rose. — Is Helichrysum monstrosum de met bruin of effen rose. — Is Helichrysum monstrosum de Grootte Stroobloem, „de Kleine Stroobloem” zou men dan *Acroclinium roseum* kunnen noemen. Wel zijn de bloemen hiervan enkel en anders van kleur (wit, helder roserood), maar zij doen toch aan die van Helichrysum denken. Mooi is tenslotte ook *Echinops Ritro*, de Kogeldistel, van alle Distels waarschijnlijk wel het best voor ons doel geschikt. ☼ Nu de vruchten. Daartoe mogen we de glinsterende schijfjes van *Lunaria biennis* (Judaspenning) misschien niet rekenen. Die mooie vliezen zijn niet anders dan de tusschenschotjes van de zaadhuizen, die in tweeën zijn gedeeld. Worden de takken gedroogd, dan vallen de buitenste schillen van die zaadhuisjes af en alleen de schotjes blijven zitten. — Mooi zijn ook, vooral met Judaspenning gecombineerd, de welbekende oranje ballons van *Physalis Francheti*, de Chinesche Lam-pion. En als laatste mogen we de vruchten van *Iris foetidissima* toch zeker niet vergeten. De bloem van dit vasteplant is Irisje is zonder beteekenis voor ons, maar de vruchten zijn bijzonder mooi en uitstekend geschikt voor vaasvulling. Eerst moeten zij weer rigoureuus gedroogd worden en dan splijten de grijs-groene, onbeduidende hulzen vanzelf open en tonen de prachtige oranjeroode „erwtjes”, die misschien in den loop van den winter wat zullen indrogen, maar toch.

door de sierlijk gebogen lijn der openstaande hulsels en door het contrast met de zilverwitte randen ervan tegen het oranje der bessen niets van hun bekoring zullen blijken te verliezen.

IETS OVER DE WARUGA'S IN DE MINAHASSA

DOOR J. H. R. BROEDER

ER zijn twee dingen, die een ieder op zijn eerste tochten door de Minahassa opvallen met betrekking tot de kerkhoven en de grafsteenen. ☼ Het opvallende van de kerkhoven is wel de buitengewoon slechte verzorging; het opmerkelijke der grafsteenen is hun eigenaardige vorm. Beide afwijkingen vallen des te meer in het oog, omdat wij hier in een land zijn, waarvan de bevolking grotendeels uit Christenen bestaat en die ook in menig ander opzicht naar het uiterlijk zooveel van de Westelingen overnam. Het is mij niet gelukt, een juist inzicht te krijgen in de oorzaken der vrij algemeene verwaarloozing der begraafplaatsen. Krijgt men eenerzijds uit de informaties wel eens den indruk van het bestaan van een dieper wortelend respect voor de dooden, deze indruk wordt anderzijds vaak geheel weggenomen door uitingen, welke wijzen op angst voor de dooden. Men schuwt het kerkhof, het is nimmer een plaats waar nabestaanden in afzondering heentrekken, om zich in gedachten met een dierbaren afgestorvene bezig te houden. Men ziet de Minahassers dan ook vrijwel uitsluitend in elkanders gezelschap een kerkhof over trekken, waarbij dan tevens opvallend druk gepraat, gesticuleerd, of hard gezongen wordt. Men is ervan overtuigd, dat men op deze wijze geesten, die iets kwaads in 't schild mochten voeren, van zich afhoudt; ik heb dan ook meermalen den indruk gekregen, dat het slecht onderhouden der graven op dezen angst moet worden teruggevoerd en in deze opvatting ben ik gesterkt door het vrij algemeen geldende gebruik, om tenminste éénmaal per jaar in „mapaloes” (d.i. onderlinge samenwerking) de begraafplaatsen schoon te maken. Het schoonmaken bepaalt zich dan tot het neerhakken van het ergste onkruid, hetgeen op sommige plaatsen onmiddellijk gevolgd wordt door het uitplanten van „milo” (d.i. mais) en zoo heb ik bijvoorbeeld

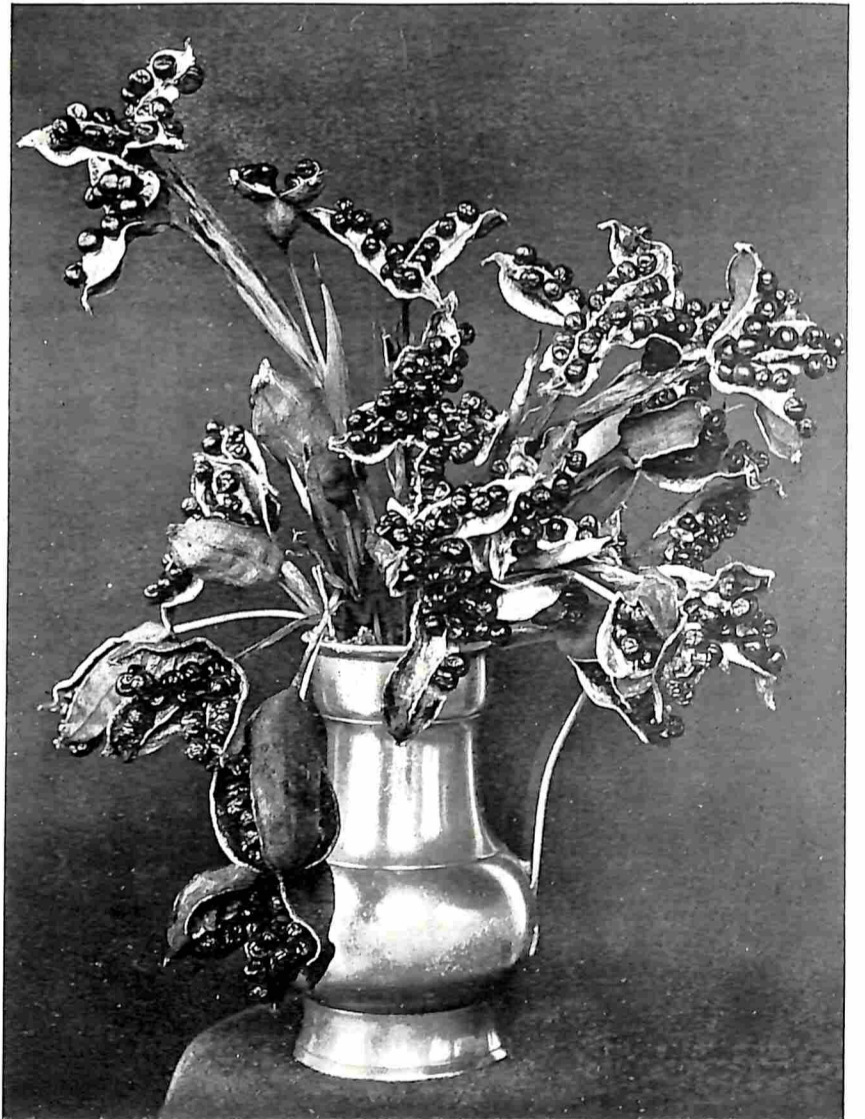

Foto van Tubergen

ZADEN VAN IRIS FOETIDISSIMA

al minstens vijf achtereenvolgende jaren het groote kerkhof van Langowan, alsmede dat van Passo langs het Tondano-meer eenigen tijd na den jaarlijkschen grooten schoonmaak gezien als luthoven van prima mais, die er patent wilde groeien. Aan de grafsteenen wordt als regel weinig gedaan, terwijl het individueel in orde houden van graven betrekkelijk weinig voorkomt. Ik zou, uit hetgeen ik hieromtrent opmerkte, bijna een conclusie willen trekken met betrekking tot den graad van kerstening, omdat de graven van jongeren, ik bedoel die van vrij recente data, niet alleen meer vorm naar Westerschen trant toonen, doch ook in verschillende gevallen naar het uiterlijk goed verzorgd zijn. ☼ De conclusie trek ik niet, omdat ik in deze richting geen overtuigend materiaal kon verzamelen, hoewel er zeer veel is, dat tot bovengenoemde conclusie zou moeten leiden. ☼ Hiermede zijn we aangeland op het oude model der grafsteenen, een model, dat zeer veel overeenstemming vertoont met de waruga's¹⁾, de oude en zeer origineele graven der vroegere Alfoeren, de stamouders der tegenwoordige Minahassers. ☼ Wanneer men zoo over de hoofdwegen door de Minahassa rijdt, dan zullen de waruga's niet direct de aandacht trekken, die ze feitelijk verdienen en wel, omdat ze grootendeels voorkomen op oude kerkhoven, welke min of meer verlaten zijn en bovendien gelegen op eenigen afstand van den grooten weg, zoodat men dus moet weten, waar deze doodenakkers zich bevinden en op welke manier ze te bereiken zijn. ☼ De belangrijkste, nog eenigszins in stand gehouden waruga-kerkhoven vindt men in het district Tonsea en het is inderdaad de moeite waard om hieraan op vrije dagen een of meer speciale trips te besteden. De meest interessante waruga's trof ik aan te Maoembie, Aiermadidi, Treman, Kawiley, Sawagan en Tonsea Lama, allemaal negorijen in bovengenoemd district, doch ook in verschillende andere plaatsen vindt men deze graven nog; denken wij bijvoorbeeld aan de buitengewoon groote, min of meer gemoderniseerde waruga voor de Protestantsche Kerk te Wolan, de langs den weg staande waruga te Kiawa, district Kawangkoan, voorts een bij Popontolen in het district Amoe-rang, die in kampong Timbuktar, enz. Kortom, men vindt

1) Waruga is de Minnahassasche schrijfwijze; de u wordt echter als oe uitgesproken.

Foto Broeder

WARUGA OP HET KERKHOF TE MAOEMBI DISTRICT TONSEA) TUSSEN MENADO EN KEWA

WARUGA MET ZITTENDE FIGUREN

ze verspreid over de geheele Minahassa, doch het meest en best bewaard in Tonsea. ☼ De waruga bestaat uit twee deelen en wel uit een voetstuk, we zouden kunnen zeggen: pot of urn van groot, hoekig model, in het Alfoersch „tampanak” genaamd, en een bijbehorend sluitstuk, deksel of „ke-kelen” genaamd. Het geheel is uitgehouwen uit een soort mergel die bij blootstelling aan de lucht aan de buitenzijde hard wordt. ☼ De urn wordt ten deele in den grond gegraven, teneinde omvallen te voorkomen; het deksel heeft den vorm van een Alfoersch dak. De overledenen werden in zittende houding in de urn begraven, waarbij het lijk werd afgedekt met sterk geurende bladeren en specerijen, alvorens het deksel op de urn werd geplant. ☼ Stierf er binnen het jaar een familielid, dan werd dit lid in een afzonderlijke waruga begraven; was er een periode van een jaar of langer tusschen twee sterfgevallen in een familie, dan had begravenis in dezelfde waruga plaats, aangezien dan het stoffelijk overschot van den vorigen overledene zich alleen bepaalde tot het gebeente. Toen ik dan ook gelegenheid kreeg, in sommige gevallen het deksel gelicht te krijgen, moest ik opmerken, dat er een heele familie in zulk een waruga kon zijn ondergebracht. Alleen viel mij hier en daar een wanverhouding op tusschen het aantal schedels en het andere gebeente, hetgeen zijn verklaring later hierin vond, dat bij de begravenis van vooraanstaande en dappere stamhoofden de bevolking erop uit trok om in een vijandelijk kamp eenige koppen te snellen; de aldus verworven schedels dienden de dapperen overledenen als „tetendeh-jan” (hoofdkussen) en „toh-kolan” (voetbank). ☼ De eerste indruk, dien men op een waruga-kerkhof krijgt, is dat er in het verschil der bewerkingen van het gesteente, zoolwel van urn als van sluitstuk, een aanduiding van standenverschil moet worden gevonden en inderdaad blijkt dit bij voortgezet onderzoek het geval te zijn. Wel jammer is, dat hiervan zoo ongeveer niets in populaire geschriften vastligt, zoodat de bevolking U hieromtrent betrekkelijk weinig kan vertellen. Wijlen de heer van Viersen, een der meest vooraanstaande Europeesche onderwijzers die de Minahassa gekend heeft, had hierover een zeer uitvoerig werk onderhanden doch bij zijn dood bleek het manuscript verdwenen, zoodat dit belangrijke werk verloren is gegaan. Het was een zeer toevallige omstandigheid, dat ik, door tusschenkomst van een der dochters van wijlen den heer van Viersen, geïnformeerd werd betreffende de adressen van enkele oude Minahassische families, die uit overlevering nog het een en ander omtrent de be- teekenis der diverse figuren op de waruga's wisten te vertellen en waarvan ik veel kon opteekenen. Het ligt buiten het bestek

Foto Broeder

WARUGA OP HET SPECIALE WARUGA-KERKHOF IN KAMTONG KAWILEY (DISTRICT TONSEA) TUSSCHEN MENADO EN KEWA

van dit artikel, om hierover uitvoerig uit te weiden, zoodat ik het bij enkele toelichtingen bij de foto's zal laten. De bovenste foto op blz. 32 geeft een waruga weer, welke te Maoembie staat naast het moderne graf van de bekende familie Rotinsulung. Het is naar onzen Westerschen smaak wellicht het mooiste type. De vier soldaten in kuitbroekjes en met Spaanschen steek op hun hoofd, stellen vier wachters voor en het geheel duidt op het graf van een voorman, die in samenwerking met den Westerschen overheerscher uit zijn tijd de orde en rust handhaafde. De slangen- of drakenmotieven op de urn wijzen op de waakzaamheid van een hogere macht over het stoffelijk overschot. Het bijgeloof wil ook, dat in elke waruga een groote, zwarte slang ter bewaking huist. De foto hierboven is het graf van een tonaäs (d.i. voorman) te Kawiley: de paardenmotieven duiden op rijk aardsch bezit: de groote, wijdgeopende oogen symboliseeren den man met een ruimen blik en wijs beleid. De letters, die in den steen zijn gehouwen, dateeren vermoedelijk uit een latere periode. Op het voetstuk weer de slangenmotieven. Hiernaast trof ik aan waruga's met twee zittende beelden, waarvan men blijkbaar in later tijd, ter verfraaiing, oogen van aardewerkscherven had aangebracht (zie foto). Andere waruga's waren versierd met een dierenfiguur, welke het midden hield tusschen een koe en een kikker: de beteekenis hiervan is ons evenwel niet duidelijk geworden (zie foto). Er zou nog heel wat te vertellen zijn over de symboliek der beelden, oude gebruiken van de Alfoeren en wat hiervan nog over is, doch dit zou te ver voeren, zoodat ik hiermede deze korte mededeeling over de waruga's in de Minahassa wil besluiten.

De ceder te Zeerijp

DOOR H. J. F. KOERTS-ZIJLKER

EEN groote merkwaardigheid in de provincie Groningen is ten doode gedoemd: nog enkele jaren wellicht en de duizend of nog meer jaren oude ceder te Zeerijp zal er niet meer zijn. Deze boom is onafscheidelijk verbonden aan de sage van het Riepster Licht, een schoone vertelling uit den tijd, dat de hier wonende bevolking gekerstend werd. De sage luidt als volgt: Er was eens een keizer, die over de heele wereld regeeren wilde, dus ook over deze contreien. Daarom riep hij de twaalf „oudsten“, die hier de macht in handen hadden en recht spraken, en gaf hun bevel zijn wetten op te schrijven en aan het volk af te kondigen, hun geloof af te zweren en niet meer aan

hun goden te offeren. De twaalf mannen wilden dit niet, zij weigerden halsstarrig: hun goden en wetten waren hun heilig, die wilden ze niet loslaten. Het antwoord van den keizer luidde toen kort en bondig: „Dan ter dood met hen!“ Zij mochten evenwel kiezen hoe zij wilden sterven, of zij levend begraven, onthoofd of op een stuurloos schip in zee gestooten wilden worden. Zij kozen het laatste en werden in een stormnacht — samengepakt in een wrak vaartuigje — van land gestooten. Dit gebeurde bij Zeerijp, tot waar de zee toen nog reikte. Terwijl de twaalf mannen in het bootje zwalken en in levensgevaar verkeerden, herinnert één hunner zich, dat men hem verteld had als zou die sterke, bijzondere man, die Jezus van Nazareth, die immers zoovele wonderen gedaan had en dien men hun bevolen had te aanbidden, ook over de wind en de zee macht hebben, ja, dat hij zelfs over de golven wandelde. „Nu“, zegt hij toen, „als het waar is, wat ze ons van dien man verteld hebben, dan kan hij ook ons redden, en als hij dat doet, zal ik ook in hem gelooven en hem aanbidden, en maken dat ook ons volk hem aanbidt“. Dit beamen en beloven ook de anderen, en nauwelijks hebben zij het gezworen, of zij zien bij den achterstevan een man staan met een kruishout in de hand. Zij voelen hoe er stuur komt in hun boot, dat de golven bedaren en hun schip recht op Zeerijp aanstuurt. Daar aangekomen, springt de dertiende man het eerst uit de boot, plant zijn kruishout op den wal, en zie, dit begint terstond te branden. Wanneer de mannen den vreemdeling zoeken, is hij echter verdwenen. Het brandende kruishout straalde een helder licht uit, doch het brandde niet op. En het is nooit opgebrand, niettegenstaande het iederen avond opnieuw ontvlamde, hoewel niemand het aanstak. Toen wisten de twaalf mannen, wie die dertiende was geweest, zij vielen neer aan den voet van het kruis en beloofden, dat zij Hem zouden volgen en Zijn wetten doorgeven. Volgens de sage is dit licht zoo lang blijven branden, als Zeerijp aan zee lag. De groote Wodanseik, waaronder recht gesproken werd, is toen gekapt en de ceder van

WARUGA MET EEN SOORT KIKKER OP HET SLUITSTUK

nevenstaande afbeelding ervoor in de plaats geplant als herinnering aan de ceders van den Libanon; er werd een houten kapelletje bijgebouwd, die in de 13e eeuw werd vervangen door een werkelijk imposant bouwwerk, dat veel te groot is voor de onmiddellijke omgeving. Dit is dan ook een bewijs,

dat het indertijd niet alleen een bedehuis was voor het dorpje Zeerijp, maar ook een centrum van macht en van verdediging. De vierkante, vrijstaande toren, opgetrokken met muren van bijna 2 m dikte, was een goede uitkijkpost; de kruiskerk met haar drie traveeën en veelzijdig gesloten koor moet volgens kenners een zeer mooi bouwwerk zijn, wat o.a. de schoone profileering

der 6½ m hooge ramen bewijst. ☒ Van binnen is het geheel overpleisterd, doch niet lang geleden is een stuk kalk neergevallen en heeft een detail van een muurschildering blootgelegd, een menschenhoofd. In aanmerking genomen dat de kerk een mooi en evenwichtig bouwwerk is, zullen ook de muurschilderingen wel goed zijn geweest; wie weet, misschien komt er bij ontleistering evenveel moois te voorschijn als te Stedum, waar immers de gewelfschilderingen uniek zijn. Ook heeft het inwendige der kerk enkele bezienswaardigheden: een smeedijzeren lezenaar met mooie koperen candelabres en verscheidene mooie zerken — waaraan de provincie rijk is —, en die niet geschonden zijn in de revolutiejaren 1790—'95, zooals in Friesland, te Steenwijk en elders. Bijna alle zerken in Groningen zijn ongeschonden en dus van groote waarde voor heraldicus en historicus. Die te Zeerijp zijn veelal voorzien van mooie huiskerken; ook zijn er een paar aardige zerken van een domineesfamilie, waarop in de schilden afgebeeld zijn de boom des levens en de boom der kennis des goeds en des kwaads, de laatste voorzien van twee vruchten. „Schoenmaker, houd je bij je leest”, was

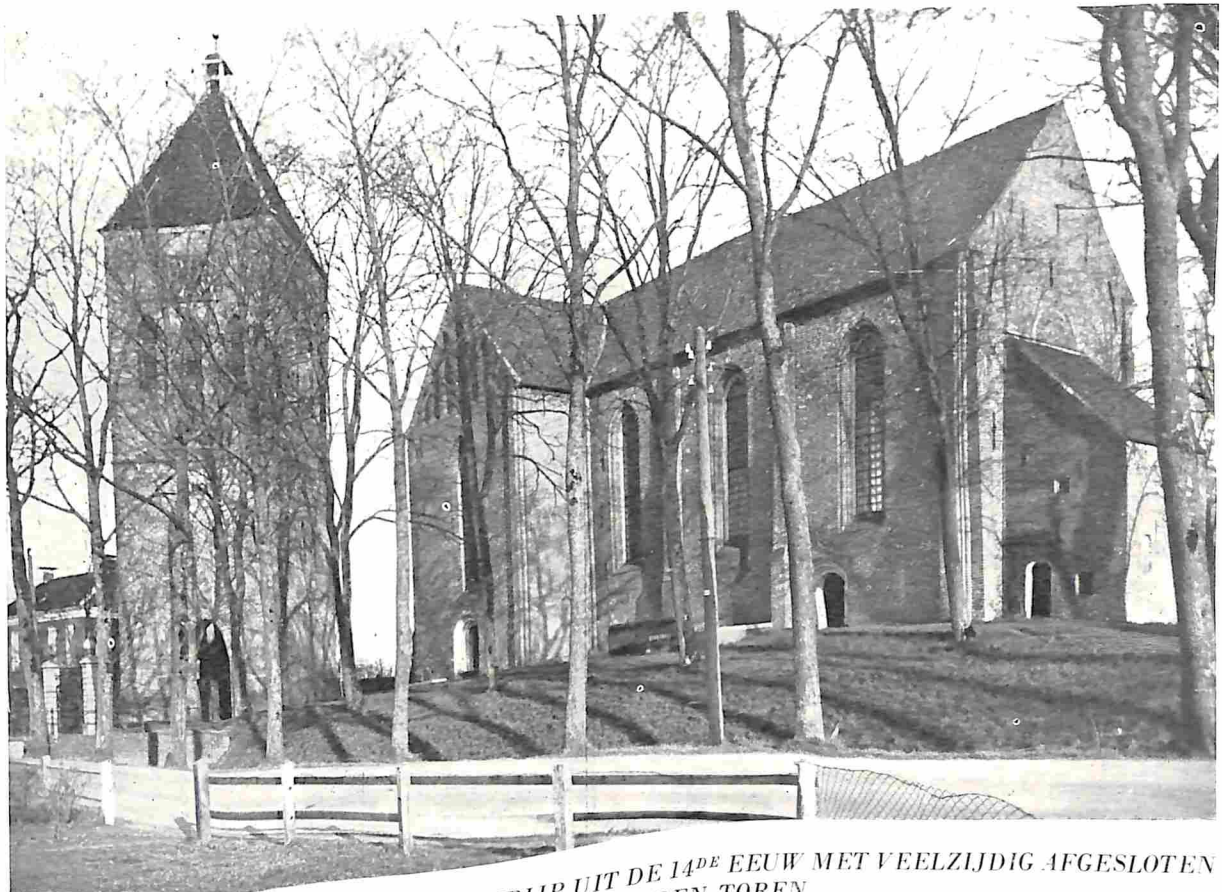
zeker ook de leuze van dezen predikant, toen hij deze symbolen aan den Bijbel ontleende. ☒ De wierde waarop de ceder staat, is bij de bevolking taboe: niemand zal ook den boom aanraken, maar wanneer hij binnenkort den tol der natuur heeft betaald, is onze provincie een schoone herinnering armer geworden. ☒ De sage van dezen ceder deed mij begrijpen, dat voor Fivelingo deze wierde was, wat de bekende Upstallsboom bij Aurich is voor Oost-Friesland: waarschijnlijk is de hoogte bij Zeerijp de recht- of thingplaats voor Fivelingo geweest. In die eeuwen waren de rivieren of afwateringen de natuurlijke grenzen van de verschillende deelen der

provincie en elk deel had zijn eigen rechtplaats en hoofd-offerplaats. Op de prachtige kaart van Mr. C. C. Geertsema zijn al die grenzen uitstekend na te gaan en zij is een waardevol hulpmiddel bij het reconstrueeren der geschiedenis der prov. Groningen.

DE OUDE CEDER OP DE WIERDE TE ZEERIJP MET DE KERK OP DEN ACHTERGROND

provincie en elk deel had zijn eigen rechtplaats en hoofd-offerplaats. Op de prachtige kaart van Mr. C. C. Geertsema zijn al die grenzen uitstekend na te gaan en zij is een waardevol hulpmiddel bij het reconstrueeren der geschiedenis der prov. Groningen.

DE FORMIDABELE KRUISEKERK TE ZEERIJP UIT DE 14DE EEUW MET VEELZIJDIG AFGESLOTEN KOOR EN LOSSTAANDEN TOREN

FREDERIK DE GROOTE had, meende hij, ervaren, dat zijn kamerdiens, die lezen en schrijven konden, hem het meest bedrogen. Hij zocht en vond er ook in der daad een, die lezen noch schrijven kon, naar hij beweerde tenminste. Op een avond echter zag Frederik een juist begonnen brief steken uit de jaszak van zijn nieuwen dienaar. Hij nam hem er uit en las: „Liebe Rieke, gestern konnte ich nicht kommen, weil der

Alte grosze Gesellschaft hatte”. Terstond dicteerde de koning het slot van den brief: „Heute auch nicht, weil der Alte brummig ist, und die nächste Zeit auch nicht, weil ich wegen meiner Lügenhaftigkeit auf acht Tage nach Spandau musz!” ☒ Voltaire critiqueerde eens de koninklijke tafel van Sanssouci. „Monsieur”, zei Frederik, ik moet te velde meermalen tevreden zijn met een korst brood”, waarop Voltaire: „Dat kan zijn, Majesteit, maar dan was U ook niet bij een koning te gast!”

Foto K. Gerhard

WAT RITSELT DAAR TOCH ZOO

VAN DEN VOS REINAERDE

(Slot van bladz. 27)

ZIJ doen dan verstandig om elkaar en ook hun moeder een beetje uit den weg te blijven, want buiten den paartijd bestaat er maar weinig verdraagzaamheid in de vossenwereld. Een gewonde of zieke vos of een vos in de klem is voor zijn soortgenooten een welkome prooi en wordt zonder de minste consideratie opgepeuzeld. ☼ Dat halve dozijn jonge vosjes, dat wij nu de wijde wereld in hebben laten trekken, stelt maar een gemiddelde voor van het aantal jongen, waaruit een nest kan bestaan. Soms zijn het er minder, maar nog vaker meer, tot tien of twaalf toe. Dat lijkt nogal veel voor een dier met weinig natuurlijke vijanden, want daaronder kunnen wij den mensch nog niet rekenen. Oorspronkelijk had hij vooral den wolf te vreezen, maar die tijden hebben wij hier al honderden jaren achter den rug. Misschien dat onze loslopende honden dat gemis eenigszins kunnen vergoeden, maar de voornaamste beperkende factor is thans toch de mensch zelf. Zooals reeds eerder werd opgemerkt, laat hij in zijn verschillende hoedanigheden van jager, pluimveehouder enz. geen middel onbepoofd om het bestaan van vossen tot geschiedenis te maken. Van hun standpunt lijken die lieden op het eerste gezicht ook volkomen gelijk te hebben, maar of de vos voor de menschheid in haar geheel als het schadelijke gedierte beschouwd moet worden, waaronder onze in dit opzicht zeer achterlijke jachtwet hem rangschikt, moet toch ten sterkste betwijfeld worden. Er is alvast één bedrijf en nog wel van geen gering economisch belang, waarvoor hij stellig hoogst nuttig is en dat is de boschbouw. Dat zit hem natuurlijk in de vele muizen en konijnen, die hij in den loop van het jaar uit den weg ruimt. Eigenlijk geldt dit ook voor den landbouw, maar de meeste boeren slaan nu eenmaal de schade, die hij, door hun eigen nalatigheid, aan hun kippen toebrengt, hooger aan dan het nut. Het eenige wat hij inderdaad in waarde doet achteruit gaan, is de wildstand, maar dat weegt economisch zeker niet op tegen bosch- en landbouw. Trouwens, hoe vreemd het ook moge klinken, voor het bestaan

van een middelmatigen, gezonden wildstand vormt hij een zeer belangrijke factor. Wij raken hier aan de beroemde en veel omstreden kwestie van het wegvangen der zieke individuen. Het is nog niet zoo heel lang geleden, dat de natuurbeschermers hierin een prachtig argument meenden te hebben gevonden tegen de jagers. De roofdieren zouden zich geheel of nagenoeg geheel voeden met zieke hazen en konijnen, zijnde de gezonde te kwiek om zich te laten vangen. Op die manier zouden zij den wildstand vergrooten inplaats van haar te schaden, daar die zieke dieren nu geen gelegenheid kregen om anderen te besmetten en zoo groote calamiteuze epidemieën te veroorzaken. Tegenwoordig bestaat daarentegen bij al te critische biologen weer de neiging om deze rol van heemeester geheel uit te schakelen. De waarheid zal ook hier wel in het midden liggen. Er is natuurlijk geen sprake van, dat alleen zieke dieren door roofdieren zouden worden gevangen om de doodeenvoudige reden, dat deze dan van honger zouden moeten omkomen! Zoo'n vos vangt dus ongetwijfeld een groote hoeveelheid kerngezonde hazen en konijnen en soms zelfs nog edeler wild. Zoodoende verhindert hij zeker het ontstaan van een wildstand als die van de konijnen in de duinen, iets waar wel niemand rouwig om zal zijn. Wanneer er nu echter een infectieziekte in het gebied optreedt, zullen de door ziekte verzwakte exemplaren hem vrij zeker ten prooi vallen, waardoor uitbreiding kan worden voorkomen. Er zijn inderdaad gevallen van grootere wildsoorten bekend, waar het ontbreken van roofdieren een zeer ongunstigen invloed heeft uitgeoefend. Er is hier dus alle reden voor jager, landbouwer, boschbouwer en natuurbeschermer om de handen ineen te slaan opdat een behoorlijk aantal vossen in pais en vree hun jongen kunnen groot brengen. ☼ Al die bezwaren tegen Reintje vloeien voort uit zijn voorliefde voor vleeschgerechten. Heelemaal zijn maal doet hij daar echter niet mee. Schrijft hem de fabel reeds geen trek in druiven toe? Nu, die krijgt hij hier inderdaad niet te eten, maar zooveel te meer bessen en bramen, waarvan de pitjes in zijn uitwerpselen duidelijk genoeg zijn te vinden.

Foto K. Gerhard

REINTJE IN DEN INGANG VAN ZIJN HOL

BIJ DE KORTENHOEFSCH E PLASSEN

OVER WATER- EN VEENLAND

DOOR DR. B. POLAK

HOLLAND is aan het water „ontwoekerd”. beweert men en dan wordt met gerechtvaardigden trots naar de Haarlemmermeer, de Zuiderzeewerken en zoovele der oudere droogmakerijen gekeken. Inderdaad heeft men daar het water weggezogen en het diepliggende, nieuwe land door dijken afgesloten, opdat het vijandige element niet opnieuw naar binnen zal stroomen. Is Nederland nu van nature een waterland, zijn al die voormalige en thans nog bestaande plassen van ouds aanwezig, of hoe zijn ze er anders gekomen? ☞ Van ouds her waren ze er zeker niet. Bezien we kaarten van Holland uit de vroege middeleeuwen, dan ontdekken we daarop veel minder open water, dan in verband met droogmakerijen en meren van thans te verwachten zou zijn. Vooral de zee drong niet zoo diep als tegenwoordig naar binnen, de Zeeuwsche- en waddeneilanden zaten nog vast aan het land. Omstreeks de 12e eeuw evenwel beginnen de groote doorbraken aan onze kusten, waardoor de zee steeds meer landinwaarts drong en de kustlijn verbrokkelde. Ook het aantal plassen en meren en vooral hun oppervlakte is sterk toegenomen in den loop der eeuwen. Van de middeleeuwen kan men zeggen, dat zoowel zout als zoet water aanvallen doen op het land en dit aan alle kanten ondermijnen. Bekend is o.a. de fatale Elisabethsvloed, waarbij de Biesbosch is ontstaan en het daaraan verbonden verhaal van den Kinderdijk, het rond dobberende wiegje, door de poes in evenwicht gehouden. ☞ Ook de Zuiderzee zal waarschijnlijk na een of meer catastrophen zijn doorgebroken; in den Romeinschen tijd was ze alleen nog maar als het meer Flevo aanwezig. In den thans drooggemaakten Wieringermeerpolder zijn culturresten, potscherven gevonden, welke zoo ongeveer dateeren van 700—900 na Christus en die dus bewijzen, dat daar in dien tijd nog menschen hebben gewoond. ☞ Wat voor de zee geldt, geldt ook voor het zoete water. Het meest sprekende voorbeeld is de Haarlemmermeer, die op oude kaarten niet half de uitgestrektheid bezit van den tegenwoordigen polder. Ze heeft in den loop der tijden enige dorpen verzwolgen, toen ze zich, steeds opgedreven door den Westerstorm, oostwaarts uit-

breidde. In de eerste helft der 19e eeuw werd Aalsmeer ernstig bedreigd en liep ook Amsterdam gevaar om door den „Hollandschen Waterwolf”, zooals deze zich steeds dieper in het land vretende plas genoemd werd, te worden overvallen. Toen men dat inzag, is de droogmaking ervan ernst geworden! ☞

Foto mej. P. A. Snoep

EEN RIETKRAAG OP DE REE W LIKSCH E PLASSEN

AAN DE PLASSEN TUSSCHEN GOOI EN VECHT

Wanneer we dus de geschiedenis zoowel van de Zuiderzee als van de Haarlemmermeer beschouwen, dan zien we, hoe in beide gevallen oud land door het water is verzwolgen en hoe dan vervolgens, in een later tijdperk, dat land door den mensch weer is teruggenomen. Groter, dan om land aan het water te „ontwoekeren”, is de zorg van den Hollander om het water terug te dringen en vooral om het te beletten zijn gebied uit te breiden. ☼ Het is een strijd, die begonnen is van de tijden af, dat ook de lage gedeelten van Nederland bewoond werden. Steeds dringt het water op, het staat maar eenige tientallen centimeters onder het oppervlak: zoodra wij een kuil trachten te graven wordt deze gevuld. Er is dus maar weinig nodig, hoog water, een flinke storm, om zooveel land weg te slaan, dat het grondwater aan de oppervlakte komt. Daarbij komt nog, dat de beide provincies Holland voor ongeveer drie kwart uit veen bestaan, de weekste grondsoort die men zich denken kan, vooral wanneer die met water is doortrokken. ☼ De aanwezigheid van dezen veengrond veroorzaakte ook al weer, dat er meer open water kwam in het toch al zoo waterrijke Holland. Reeds van zeer oude tijden af wordt dit veen gebruikt voor brandstof in ons met hout en steenkolen niet al te rijk voorziene land. Plinius verhaalt, dat aan de Noordzeekusten een armzalig volkje leefde, dat vochtige aarde met de hand kneedde en dit vervolgens meer in den wind dan in de zon liet drogen. Deze gedroogde aarde leverde de brandstof voor het vuur, waarop zij hun maal kookten en hun verstijfde leden maten bij verwarmden. Ongetwijfeld is dit een, zij het dan niet zeer enthousiaste, beschrijving van het gebruik en het winnen van turf, zooals dat in deze landen toen al reeds gebruikelijk was! De turf in de lage kuststreken is echte bagger-turf, d.w.z. dat ze grootendeels uit het grondwater opgebaggerd wordt. Slechts een 20 à 40 cm komt boven dat niveau uit. Haalt men evenwel de turf weg, dan komt dit grondwater ervoor in de plaats en hier is meteen de wijze van ontstaan van de meeste onzer plassen en meren gegeven, benevens de oorzaken van het feit, dat opgestuwde watermassa's steeds zoo gemakkelijk doorbreken konden. Men neemt n.l. aan, dat de oudste bewoners dezer streken zoo hier en daar, al naar hun behoeften, stukken grond uitbaggerden en aldus overal

grootere of kleinere gaten, zelfs meren deden ontstaan. Dat dit funest is voor „Neêrlands weken grond”, waar bovendien, zooals talrijke onderzoekingen aantonen, het grondwater van zelf reeds steeds hooger komt en waar de zee en het water door voor- en najaarsstormen telkens worden opgedreven, behoeft geen betoog. Mogelijk was het kwaad reeds ver gevorderd, toen in 1382 Hertog Aelbrecht van Beieren het willekeurige veenbaggeren verbood en bepaalde voorwaarden stelde, die in acht genomen moesten worden. Het is zelfs niet uitgesloten, dat Zuiderzee en Haarlemmermeer daarom zoo gemakkelijk spel kregen, omdat de eerste kiemen gelegd waren en het land door diverse veengaten reeds was ondermijnd. In later tijden werd niet minder voldaan aan de behoefte aan baggerturf, maar toen was wettelijk vastgelegd op welke wijze het veen mocht uitgebaggerd worden. ☼ Tegenwoordig is bepaald, dat een stuk land maar niet zoo zonder meer verveend mag worden. Ten einde de verwoestende kracht van het water te breken, moet men overal lange reepen land laten staan. Hierdoor wordt het wateroppervlak verdeeld en de golfslag gebroken, zoodat de veenplas niet meer voor het land gevaarlijk wordt. Op deze overgelaten walletjes wordt de turf opgestapeld. Aan den weg van Amsterdam naar Haarlem, in den Osdorper Benedenpolder bij Halfweg, ziet men dit proces in werking; open water doorsneden met rechthoeken van land, waarop turf ligt te drogen. ☼ Tegenwoordig heeft men ook de plicht om, wanneer het veenbaggeren ten einde is, den ontstane plas weer droog te maken. Voor het oude weiland op veengrond krijgt men nu een dieper liggenden polder terug. Men mag alleén daar turf wegbaggeren, waar de ondergrond uit klei bestaat, welke grondsoort meer waarde heeft dan veen. Wanneer men van Halfweg den Osdorperweg naar Slooten neemt, heeft men aan de rechterhand den Osdorper Benedenpolder. Deze is reeds uitgeveend en drooggelegd, de vruchtbare kleigrond ligt eenige meters dieper dan het links van den weg staande water uit de veenderij van den Bovenpolder. Daar is het baggerbedrijf nog in vollen gang; al naar de vraag die er voor de turf zijn zal, zal ook deze polder over tien à twintig jaren droog liggen en dan zal men op den bodem, waar nu een kleine drie meter water boven staat, aardappels

DE ROOMSOEZEN

DOOR MARIA CORVIUS

OM vier uur zou m'n bezoek komen: een paar oude schoolvriendinnen, die ik in vele, vele jaren niet ontmoet had. ☞ 'k Heb m'n kamer wat opgeruimd

en zoo gezellig mogelijk gemaakt: 'n toef kleurige bloemen hier en daar neergezet, de lage stoeltjes om den haard geschoven — 't is nog guur — en de theetafel met uitgezochte lekkernijen klaar er bij. ☞ Ik verheug me heel erg op 't weerzien: ik zie dien schoonen tijd van vroeger weer vóór me, ik leef er weer in en herinner me weer allerlei saam beleefde avonturen en dolle pret; ik weet weer veel kleine bijzonderheden: zoo hadden we lang, bij elke feestelijke gelegenheid 'n groote voorliefde voor roomsoezen . . . ☞ Ik stelde me veel voor van den middag: ik voelde me weer jong en vond het leven mooi! ☞ Ja — die roomsoezen! ☞ 't Is nu drie uur — ik zal nog gauw in de buurt wat van onze oude lievelingsgebakjes gaan halen: die hooren er bij vanmiddag. ☞ Als ik met 'n kartonnetje vol soezen uit den winkel kom en huiswaarts gaan wil, loopen er vlak vóór me twee jongetjes, echte straatjongens van 'n jaar of acht, negen; blootshoofds, in slordige, dunne jasjes, op afgetrapte schoenen. Druk en heftig redeneeren ze samen, gesticuleeren er bij. De donkere hoofdjes met het slordige haar bewegen mee: 't is blijkbaar gewichtig! 't Schijnt 'n hoogsternstige „woordentwist“, die — zóó luid klinken de stemmen op — in 'n „vuistentwist“ dreigt over te slaan. Ik haal ze in, en passeer ze — ze hebben geen oog voor andere menschen, ze zijn te zeer in beslag genomen — en blijf nu vlak vóór hen loopen. In m'n vroolijke jeugdstemming komt er 'n grap in me op: met 'n stil inwendig genieten haal ik twee lekkere, dikke roomsoezen te voorschijn, laat het karton met de overige in de tasch aan m'n arm ver-

dwijnen en draai me, met in elke hand 'n gebakje, plotseling om, blijf staan en steek den beiden kleinen strijders er ieder een toe met 'n lachend: „alsjeblieft“. ☞ Verbluffend effect: sneller en radieeler uitwerking is ondenkbaar. Als brak plotseling de zon door — zoo gleed 'n blijde glimlach over de beide booze gezichtjes. Iets zóó onverwachts verrast hen, overrompelt hen zóó volkomen, dat de beide leuke, vuile, strijd-

lustige snuitjes met stomheid worden geslagen. En — wát de niet te overbruggen geschilpunten geweest mogen zijn — zij zijn spoorloos verdwenen, weggevaagd door twee roomsoezen . . . ☞ Als ik, vóór m'n huis teruggekomen, den sleutel te voorschijn haal om de deur te openen, keer ik me nog eens even om, kijk in vier glunderlachende oogen en zie de beide knapen als dikke vrienden verder wandelen. ☞ Terwijl ik langzaam m'n hooge trappen opklim, peins ik

er over, hée veel en hée knap iemand wel had moeten redeneeren en betogen, om de disputerenden tot overeenstemming — of alleen maar tot zwijgen — te brengen; en hoe luttel weinig, hoe dóm weinig er maar noodig geweest is om

zelfs — als met 'n tooverslag — de vriendschappete herstellen . . . ☞ Om vier uur kwam m'n bezoek. Er werd veel gepraat en 'nog meer gelachen. We scheid den eerst, toen de zon al lang sliep en de roomsoezen al lang op waren.

KANT had de eigenaardige gewoonte om aan zijn werktafelen in de schemering steeds alleen zóó te gaan zitten, dat hij door het ven-

ster den toren van Löbenicht kon zien. Hij had zich er aan gewend, bij het denken en bij colleges en redevoeringen altijd een dergelijk punt op te zoeken en daarheen voortdurend den blik terug te wenden. Dit is de oorsprong tot de anecdote, dat Kant eens op een college van zijn stuk raakte toen een der toehoorders, die sedert het begin van het semester een knoop aan zijn jas miste, op een goeden dag ineens verscheen met aangenaaiden knoop!

WINTER AAN DEN PLASKANT

EN AAN DEN BOSCHRAND

ster den toren van Löbenicht kon zien. Hij had zich er aan gewend, bij het denken en bij colleges en redevoeringen altijd een dergelijk punt op te zoeken en daarheen voortdurend den blik terug te wenden. Dit is de oorsprong tot de anecdote, dat Kant eens op een college van zijn stuk raakte toen een der toehoorders, die sedert het begin van het semester een knoop aan zijn jas miste, op een goeden dag ineens verscheen met aangenaaiden knoop!